

Renáta Názlerová

VRAŽDA
Eleny P.

VRAŽDA
Eleny P.

VRAŽDA Eleny P.

Renáta Názlerová

Text © Renáta Názlerová, 2018
Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2018
Cover design © Marian Dekan, 2018

Autorka sa inšpirovala skutočným príbehom.
Všetky mená sú však vymyslené, miesta upravené
a udalosti interpretované s náležitou dávkou literárnej štylizácie.

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná úprava Denisa Stareková

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat',
ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom,
či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou,
alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-778-7

Tento príbeh vychádza zo skutočnosti – žiaľ.

15. jún 1981

Andrea pracovala ako výskumná pracovníčka v Slovenskej akadémii vied. Venovala sa slovenskému jazyku, rodine a ďakovala osudu, že jej manžel zdedil po rodičoch starší domček na Záhorí. Takto získali to, o čom mnohí mohli iba snívať. Bývanie na vidieku. Do práce dochádzala vlakom, pretože auto bola socialistická vymoženosť, ktorej sa tešila asi každá tretia rodina. Nestážovala sa. Prečo aj. Pokojný život, pokojná práca a pokojné rána, aké zažívala, vnášali do jej života harmóniu.

Každé ráno sa pešo vybrala na vlakovú stanicu, odkiaľ zrýchleným vlakom o 7.15 dorazila na bratislavskú hlavnú stanicu. O ôsmej už sedela za pracovným stolom a ako jedna z najväčších odborníčok na Slovensku sa venovala rodnej reči.

Aj 15. júna začínala deň o pol piatej. Obliekla si tepláky a tričko, na to si ešte natiahla manželov vyradený svetier a vybehla za dom do lesa. Mala svoju cestičku, ktorou prebehla asi desať kilometrov. Prechádzala čistinkou, míňala malý potok, kde sa vždy pristavila, vydýchala sa a bežala spať. Celé jej to trvalo hodinku, maximálne hodinku a štvrt. Potom nasledovala sprcha, raňajky pre muža a dve deti a o 6.30 už sedela vo vlaku. Lenže toto ráno bolo iné.

Andrea mala už od prebudenia čudný pocit. Po víkende, keď sa s mužom trocha pochytili, sa vyslovene tešila na

svoj ranný beh. Nervozita, ktorá sa jej vždy sústredila v žalúdku, jej signalizovala, že sa niečo stane. Tentoraz to pripisovala práve zvade s manželom, s ktorým sa v nedeľu nezhodli na tom, kam sa pôjde na dovolenku. Mala možnosť vybaviť Juhosláviu, ale manžel, zarytý komunista a odhodlaný straník, presadzoval dovolenku v nejakej spriatelenej socialistickej krajine, napríklad v Maďarsku. Andrea spravila všetko preto, aby mali šancu získať potrebnú vycestovaciu doložku. Dokonca mala prisľúbené, že ju dostanú nielen oni dvaja, ale aj ich deti, čo bolo neslýchané, lebo Juhoslávia sa často stávala východiskovou stanicou pre emigrantov. V snahe tomu zabrániť úrady zásadne nepúšťali celé rodiny. Spoliehali sa na to, že ak niektoré z detí zostane doma, rodina sa vráti.

Nad tým všetkým Andrea pri behu premýšľala. S pocitom hnevu na muža, ktorý nebol ochotný doceniť, čo všetko spravila preto, aby sa konečne dostali do „skutočného“ sveta, sa oprela o strom a pozrela sa smerom k potoku.

Najprv si nebola istá... No o malú chvíľu už od toľkej hrôzy ani nedýchala. Nebolo pochyb.

To, na čo sa pozerala, bolo nahé ženské telo. Zviazané ruky nasvedčovali tomu, že hľadá na obeť vraždy. Dlaňami si zakryla ústa, mala pocit, že omdlie. Čo robiť? Pristúpiť a skúšať, či ešte žije? Zbytočné. Hmyz, ktorý okolo tela bzučal a dosadal naň, vylučoval, že by žena mohla žiť. Navyše jej hlava bola ponorená pod hladinou potoka.

Andreu naplo na vracanie. Nedokázala sa nadýchnuť ani sa rozhodnúť, čo spraviť. A hoci oči odvrátila, len čo si

uvedomila, na čo sa díva, nedalo jej a stále znova a znova sa musela krátko pozrieť na to, čo mala priamo pred sebou. Telo bez šiat – a bez života.

29. apríl 1987

Po dva a pol roku trvajúcom súdnom procese bol vynesенý rozsudok. V mene Československej socialistickej republiky boli za znásilnenie a vraždu spáchanú obzvlášť brutálnym spôsobom na doživotie odsúdení Juraj Závара, Peter Randiš a Miloš Kadera. Leopold Granec bol za spoluúčasť na tomto zločine odsúdený na päť rokov odňatia slobody. Všetci odsúdení boli na výkon trestu zaradení do tretej nápravnovýchovnej skupiny.

6. január 1991

„Naša kolegyňa Rita sa nám opäť postarala o rozruch a zvýšenie redakčného rozpočtu,“ blížil sa k záveru porady zástupca šéfredaktora západoslovenského týždenníka *Zvesti* Arpád Hrádecký. „Zrejme si myslí, že svojimi konfliktnými článkami spasí svet. Teda znova musíme najatť právnikov, aby nás obhajovali na súde, ďakujeme.“

Značná irónia, s akou Arpád Hrádecký komentoval pôsobenie Rity Fábryovej v redakcii, potešila všetky staršie a staré členky tímu. Aby nie, mladá novinárka im riadne pila krv. Mala podrezaný jazyk, ťah na bránu, a ako to už u mladých a šikovných žien býva, osud jej nadelil aj značnú dávku dievčenského pôvabu.

„Môžem k tomu niečo povedať?“ ozvala sa Rita.

„Nie, pretože si musíme prejsť plán nasledujúceho čísla,“ zabrzdil ju zástupca šéfredaktora. „Len som to oznámil, nebola to téma do diskusie.“

„V tom prípade nevidím dôvod, prečo sa zvolávajú porady. Bude stačiť, keď každému napíšete na papier, čo má robiť, nie?“

„Kolegynka,“ pokračoval vo svojom blahosklonnom sarkazme Hrádecký, „keď budeme zvedaví na váš názor, spýtame sa vás, dobre? Teraz si však láskavo poznačte, že máte pripraviť reportáž z pekárni, ktoré do obchodov dodávajú zdeformovaný chlieb. Ľuďom sa to nepáči a sťažujú sa.“

Staršie a staré členky tímu sa radostne zachichotali. Už roky písali o výšivkách, ľudových tradíciách a receptoch na pečenie a zjavne ich potešilo, že do týchto vôd sa bude musieť presunúť aj trň v ich oku – Rita.

„Karol s Romanom si vezmú tému poslednej popravy v Československu. Keď máme čerstvo zrušený trest smrti, ľudí bude zaujímať, kedy a za akých okolností sa udiala.“

„Prečo to nemôžem spracovať ja, keď som to navrhla?“ opäť sa ozvala Rita.

„Sú témy, na ktoré ešte nestačíte. Darmo, máte dvadsať tri rokov a len pred pár dňami ste skončili školu, takže trocha súdnosti by vám nezaškodilo,“ schladil ju zástupca.

„Lenže ja som aktívna už päť rokov, robím reportáže o násilných činoch a o iných ťažkých témach. Nevidím dôvod, prečo by som mala písať o nejakom chlebe, chcem spracovať túto tému.“

„Tu nie ste v pionierskom tábore, Rita, a nebavíme sa o tom, kto napíše príspevok do kroniky. Ste zamestnanec ako ostatní a ako ostatní budete plniť príkazy vedenia redakcie. Koniec diskusie. A rozchod za písacie stroje!“ zahlásil Hrádecký.

Karol s Romanom sedeli v redakčnom bufete pri tradičnej treske a pive. Na rozdiel od ženského osadenstva mali Ritu radi. Aj preto, lebo do časopisu, ktorý ešte nedávno písal o budovateľských úspechoch, brigádach socialistickej práce, o záveroch straníckych zjazdov a oslavné profily politických pohlavárov, priniesla svieži vietor. Rita písala inak, vyberala témy, ktoré boli dovtedy tabu, a im sa to páčilo. Predsa len, nastali nové časy, demo-

kracia, a pre niektorých to bola neznáma oblasť. Niekedy sa od nej učili aj oni, staré novinárske štruktúry, ako si hovorievali.

„Kašli naňho, Rita,“ začal fotograf Karol. Je to pako, ktorý sa nevie zmieriť s tým, že jeho hviezda zhasla.“

„Jasné,“ pridala sa Roman. „Pochop, kedysi dostal nejaký odznak za zásluhy o rozvoj socialistickej žurnalistiky. Myslíš si, že niekto taký ťa bude mať rád? Alebo že bude naklonený tejto dobe?“

Rita sa zahryzla do napolitánky, po porade potrebovala sladké. „Ja však nebudem písať o hlúpostiach. Na to som neštudovala!“

„Daj tomu čas,“ chlácholil ju Karol. „My tú tvoju tému urobíme dobre, uvidíš. Je to fakt výborný tip. Už sme aj našli psychiatra, ktorý na toho posledného popraveného robil posudok.“

Rita si ešte kúpila balíček mletej kávy, čakala ju služba. Hoci boli týždenník, stále mali režim, na aký sú zvyknuté redakcie denníkov. Dnes mala zostať v službe do polnoci, keby sa náhodou vyskytlo niečo mimoriadne, aby to stihla zaradiť do aktuálneho čísla, ktoré malo uzávierku a pred polnocou malo odísť do tlače.

Asi o ôsmej večer už v redakcii zavládol pokoj, rachot utíchol. V priestoroch bola už len ona, korektorka a grafik, ktorý finalizoval podklady do tlačiarne.

V roku 1991 boli počítače neznámy pojem, väčšina redakcií ešte používala klasické písacie stroje. Taký sa ušiel aj Rite. Starý, s ťažko pracujúcimi klávesmi, kde písmená *f* a *d* už ani nebolo vidieť. Práve si v ňom vymieňala pásku, keď jej ktosi zaťukal na dvere.

„Áno?“ ozvala sa v presvedčení, že za ňou ide korektorka s návrhom, aby si spolu vypili kávu.

„Prepáčte, že vás ruším, hľadám Ritu Fábryovú,“ prihovril sa jej neznámy muž.

Zaskočilo ju to. V prízemí budovy, kde sídlili, mali vrátnicu s vrátnikom, ktorý nemal len tak bez ohlásenia niekoho púšťať do redakcie.

„To som ja. Čo by ste potrebovali?“ zaujímalo Ritu, zatiaľ čo pokračovala v súboji s novou priekleповou páskou, z ktorej už mala špinavé obe ruky.

„Chcel by som vám dať tip na článok. Ide o vraždu. A o nespravodlivý proces, ktorého som bol obeťou.“

Ritu to zaujalo, vraždy a kriminálne témy vôbec boli jej parketa. Za krátky čas, čo v médiách pôsobila, však vedela aj to, že sa na ne často obracajú ľudia, ktorí trpia falošným pocitom krivdy či stihomamom. Preto zostávala rezervovaná.

„Prečo s tým idete za mnou?“

„Lebo ste mladá a nebojíte sa písať pravdu. Čítal som zo pár vašich článkov.“

„Ďakujem, ale na to, aby som sa vedela rozhodnúť, potrebujem viac informácií. Takže o čo tu presne ide?“

Neznámy muž vytiahol z igelitky veľký fascikel plný výstrižkov z novín a prefotených papierov. „Pozrite sa, koľko sa o tej vražde popisalo. Moja mama to všetko odkladala. Ak si nájdete čas a prejdete si to, spravíte si názor sama. Som jeden z tých, ktorí boli za ten čin odsúdení. Kým ja som dostal iba päť rokov, ostatných troch odsúdili na doživotie.“

„A v čom mal byť súdny proces nespravodlivý?“ chcela vedieť Rita.

„Ničoho som sa nedopustil, v čase, keď sa mal čin stať, som bol v Maďarsku, mal som na to v pase aj pečiatky. A tí traja to tiež nespravili. Sú obeťami, nie vinníkmi.“

„Ak ste tam neboli, ako viete, že to nespravili?“

„Keby ste ten proces zažili ako ja, vedeli by ste, že sú nevinní.“

Rita sa na muža pred sebou sústredene zahľadela. Mal niečo po tridsiatke, ale jeho vlasy boli biele ako vlasy starca. Pleť nemala nijakú farbu.

„Pustili ma len minulý týždeň,“ zareagoval Leopold Granec na jej skúmový pohľad. „Zaprisahal som sa, že len čo sa dostanem na slobodu, budem o tom hovoriť, aby ľudia vedeli, že v tomto štáte nie sú v bezpečí. Lebo tí, ktorí by ich mali chrániť, sú schopní nás zničiť.“

Muž sa postavil, podal Rite papierik so svojím menom a telefónnym číslom a požiadal ju, aby sa mu ozvala, ak nadobudne dojem, že je to téma, ktorej sa treba venovať.

V ten deň zostala Rita v redakcii až do rána. Nepretržite čítala. Najprv rozsudok, z ktorého sa dozvedela, že traja obžalovaní mali pôvodne na návrh prokurátora dostať trest smrti. Potom všetky články, ktoré k procesu vyšli ešte počas jeho konania, a nakoniec množstvo rôznych správ, rukou prepisovaných citátov, prefotených záznamov naklepaných na stroji, ktoré jej zatiaľ nedávali zmysel. Čo ju však zaujalo najviac, bola mimoriadna pozornosť venovaná procesu počas jeho konania. Bolo to minimálne zvláštne, dobre si totiž pamätala na hodiny práva na vysokej škole a na to, ako diskutovali o tom, že v čase socialistických právnych noriem bolo nemožné písať či verejne informovať o akomkoľvek procese, v ktorom ešte nebol vynesенý právoplatný rozsudok. Existovalo zopár výnimiek, ibaže tie sa dali zrátať na prstoch jednej ruky. Bolo preto viac než logické, že prvé, čo Rite víťalo v hlave, bola otázka prečo. Prečo mal práve

tento proces takú obrovskú publicitu? Prečo sa o obžalovaných, pri ktorých mala platiť prezumpcia neviny, skôr než im bola vina dokázaná, písalo ako o netvoroch, hyenách v ľudskej koži, o deťoch milionárov, ktorí boli rozmaznaní rodičmi a nevedeli, čo od dobroty. Rita nechápavo krútila hlavou. Deti milionárov? V socializme?

Keď sa konečne dovliekla domov, bolo skoro osem hodín ráno. Byt zdedila po babičke a bytom sa to dalo nazývať iba s výraznou dávkou tolerancie. Bola to len malá kútica v starom dome v starom centre mesta. V chodbe bol malý pult s dvojplatničkou a umývadlo, ktoré patrilo ku kuchynskému kútu a zároveň bolo aj umývadlom kúpeľne so zvláštnym sprchovacím priestorom. Jedine záchod mal v tomto byte svoje dvere.

Rita položila fascikel na stôl pod oknom a ako zbitý pes padla do postele, ani sa nevyzliekla.

Prebrala sa na intenzívne zvonenie pri dverách. Jej kolega Karol, ktorý sa pod rozličnými zámienkami sústavne pokúšal o jej počesnosť, sa to rozhodol urobiť aj tentoraz.

„Len som ti prišiel povedať, ako dopadol náš rozhovor s tým psychiatrom, vieš, s tým znalcom.“

Rita bola mierne dezorientovaná. Pozrela na hodinky a došlo jej, že spala sotva tri hodiny.

Karol, nedbajúc na jej výraz, sa vtlačil do bytu, postavil vodu na kávu a pokračoval: „Je to bomba chlap, hovoril veľmi otvorene, skvelý tip na rozhovor, si vážne trieda.“

Rita sa vrátila do izby a znova sa zvalila na posteľ. Drie-mala, ale jedným uchom počúvala Karolove ódy na kapacitu, s ktorou sa stretol. Potom vytiahol foťák a začal ju cvakať.

„Prestaň!“ zavrčala naňho. „Dobre vieš, že neznášam, keď ma fotíš.“

„Robím to pre tvoje dobro, zlatko. Teraz si ešte mladá a krásna, ale po čase z teba bude spuchnutá nervózna redaktorka, ktorej muž bude alkoholik a decká budú malí satani, budeš nasratá na celý život a najmä na seba. No a v tých chvíľach si vyberieš tieto moje fotky, zahľadíš sa na ne a budeš šťastná, že sa uchoval doklad o tom, aká si bola kedysi krásna.“

Rita sa posadila a natiahla sa za pohárom čerstvo zaliatej kávy, ktorú Karol medzitým položil na jej nočný stolík. Začal jej strapatiť vlasy a pokúsil sa o bozk.

„Prestaň!“ zahriakla ho. „Toto sme si už predsa vysvetlili.“

„Každý muž berie odmietnutie ako výzvu na dobýjanie!“

„Ibaže si ženatý, máš tri deti a tri milenky, len čo ja viem. Preto iste uznáš, že by som bola poriadne hlúpa, keby som si s tebou niečo začala. Navyše by si mi mohol byť otcom.“

„Rituška, mala by si vedieť, že práve vďaka týmto vlastnostiam som v oblasti sexu a erotiky nesmierne skúsený, a teda pripravený naučiť ťa veci, ktoré raz určite budeš potrebovať.“

Rita sa len zasmiala, ďalší komentár bol zbytočný. Keďže jej byt bol naozaj malý, stačilo, aby sa načiahla opačným smerom, ako bol jej nočný stolík, a poľahky tak siahla po fascikli, ktorý včera dostala.

„Pozri si to,“ podala ho Karolovi. Odložil fotoaparát, natiahol sa na jej letisku a začal listovať. Netrvalo dlho a znova sa ozval: „Toto poznám, boli toho plné noviny. Niečo sme uverejňovali aj my.“

„Ja o tom prípade nič neviem.“

„Lebo to si ešte bola na základnej a riešila si spolužiacov s pupákmi na nose, nie násilné trestné činy.“

„Jeden z nich bol včera za mnou v redakcii a priniesol mi to.“

Karol sa prevalil na chrbát. „Jeden z nich? Veď dostali doživotie.“

„Traja. Štvrtý dostal päť rokov a je vonku. Síce to presne nesedí, ale je možné, že mu skrátili trest. Tvrdí, že to všetko bolo sprisahanie. Čo si o tom myslíš?“

„V tomto štáte sa dá veriť iba jednej veci, a síce tomu, že kto má prachy a moc, má i pravdu.“

„Takže by na tom mohlo niečo byť? Mohlo by sa podľa teba stať, že sú v base nevinní?“

„Vieš, koľko takých je?“ snažil sa tému zľahčiť Karol.

„Neblázni!“ Ritu jeho postoj pobúrila. „Veď tí chlapi mali dostať tresty smrti! Chceš povedať, že mohli byť po smrti nevinní?“

Karol bol stará škola. Mal radšej čiernobiele fotky ako farebné, a keď niečo publikoval, radšej si písal, ako by si nahrával. Teraz siahol do bundy, leda bolo pohodenej pri posteli, a z náprsného vrečka vytiahol dokrkvane papiere.

„Počkaj, niečo sa mi marí,“ a začal pozorne študovať hieroglyfy, ktorým zrejme rozumel iba on sám.

„Ten psychiater, čo sme uňho boli, to on robil na nich posudok. Spomenul to v rámci nášho rozhovoru, len jednou vetou. Skús za ním zájsť, uvidíš, čo ti povie.“

„A čo povedal vám?“

„Posledný popravený bol čistý sadista. Pedofil, nekrofil a čo ja viem čo ešte. Zabil svoje dve malé deti i tehotnú manželku. A nezabil ich normálne, doslova ich zmasakroval, ešte aj to nenarodené dieťa.“

„V tom prípade chápem, že dostal trest smrti.“

„A predstav si,“ vyťahoval Karol najzaujímavejšie pasáže z rozhovoru s psychiатrom, „že ešte z basy mu pí-

sal listy, ako ho vzrušuje predstava, že ho zabije, pomelie do fašírok a zje.“

„Psychopat, úchyl, fuj!“ Rita bola zhnusená. „Ak takýto človek dostane trest smrti, pochopím to. No myslíš si, že tí štyria si zaslúžili rovnaký trest?“

„Zlatko naše šikovné, to ti najlepšie povie pán doktor. Dám ti kontakt, choď za ním, sama uvidíš.“

Rite prípad vraždy mladej ženy stále viac a viac vrtal v hlave. Obzvlášť fakt, že človek, ktorý sa dostane z basy a mohol by si povedať, že to chce čo najskôr hodiť za hlavu a začať nový život, príde za ňou a dožaduje sa spravodlivosti alebo aspoň spravodlivého vypočutia. Prečo by sa v tom chcel vrtáť a znova víriť hladiny?

Rita sa rozhodla, že toho psychiatra navštívi a na základe toho, čo jej povie, si urobí názor, či sa do prípadu pustí, alebo nie.

MUDr. Ivan Baran bol Rite hneď sympatický. Hoci mal na krku šesťdesiatku, sálala z neho životná energia v miere hodnej dvadsiatnika. Privítal ju priateľsky, a skôr než sa usadila do ponúknutého kresla, zhodil, mierne teatračne, svoj biely plášť. Jeho pracovňa, ktorá bola zároveň ordináciou, nepôsobila typicky nemocnične. Skôr ako obývačka preplnená knihami, len v jednom kúte bol malý písací stôl zahádzaný zdravotnými kartami.

„Vás teda zaujíma prípad vraždy mladej študentky,“ začal doktor Baran a spod stola vytiahol fľašu likéru, nalial sebe a ponúkol aj Rite. Odmietla so slovami, že alkohol nepije.